

Matkailututkimus 11: 2, 142–144
(2015)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Kirja-arvosteluita

Metsät, hyvinvoinnit ja luonnonvarapolitiikat

Jarno Valkonen
Lapin yliopisto

Tyrväinen, Liisa, Kurttila, Mikko, Sievänen, Tuija & Tuulentie, Seija (toim.) (2014). *Hyvinvointia metsästä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki. 271 sivua.

Käsillä oleva teos on melkoinen paketti: 45 kirjoittajaa, neljä teemaa, 19 lukua, 271 sivua, lukuisia värikuvia, tietolaatikoita ja kuvioita. Kaikki tämä tarvitaan, kun tavoitteena on kertoa, miten moninaisia hyötyjä luonto voi tuottaa nyky-yhteiskunnalle ja ihmisille. Teoksen taustana on Metsäntutkimuslaitoksen valtakunnallinen Metsästä hyvinvointia -tutkimusohjelma, jonka tulokset teos kootusti tiivistää. Kirjan pääviesti on, että metsät ja niiden kestävä hyödyntäminen ovat jatkossakin keskeinen Suomen talouden ja toimeentulon kivijalka mutteivät niinkään hakattavana resurssina vaan aineettomien hyötyjen vuoksi. Metsäluonto tuottaa kiistattomasti merkittäviä terveys- ja hyvinvointipalveluja. Metsien virkistys- ja maisemahyötyjen tuotteistaminen voi synnyttää huomattavia taloudellisia arvoja. Lisäksi metsät ovat tärkeitä ekosysteemipalveluja, joita yhteiskunta ohjaa luonnonvarapoliittisin toimin. Kirja piirtääkin kattavan kuvan siitä, millainen aineettomien palvelujen ja talouksien aitta luonto on, ja kuinka tärkeää olisi, että luonnon ekosysteemipalvelut voitaisiin kokonaisuudessaan ottaa paremmin huomioon luonnonvarapolitiikassa.

Teos jakaantuu neljään teemalliseen osaan: 1) Luonnossa virkistäytymisen tavat ja hyvinvointihyödyt, 2) Paikat, maisemat ja ympäristöt, 3) Luontomatkailun ja virkistyskäytön talous sekä 4) Hyvinvointia: kenelle ja miten? Ensimmäisen osan artikkelit pureutuvat luonnon virkistyskäyttöön ja sen hyvinvointihyötyihin sekä ulkoiluharrastusten ja metsänomistamisen sosiologiaan. Keskeisinä käsitteinä ovat ulkoilukäyttäytyminen ja harrastuneisuus, elämäntapa, -tyyli ja -kaari, sukupolvi sekä harrastajaprofili. Pääosin Metsäntutkimuslaitoksen tilastollisen virkistyskäyttötutkimuksen tuloksiin pohjautuen artikkelit osoittavat suomalaisten olevan ulkoilmakansaa, jotka saavat luonnosta monia terveys- ja hyvinvointihyötyjä. Vaikka teoksen ensimmäisen osan anti on tuloksiltaan erittäin kiinnostavaa, sitä kuitenkin vaivaa käsitteellinen kokonaisuajattelu, jonka mukaan Luonto tai Metsä on kaikenlaisen virkistys- ja ulkoi-

lutoiminnan osapuoli, selittäjä tai kohde. Tämä kokonaisajattelu aiheuttaa tulosten välille huojuun ja yhteismitattomuutta: esimerkiksi ulkoilua käsiteltäessä voidaan puhua samanaikaisesti kävelystä, retkeilytaitojen merkityksestä tai siitä, että mökkimatkka on tyypillisin suomalainen luontomatka. On kai selvää, että kaikissa näissä tapauksissa puheenaoleva luonto ei ole yksi ja sama. Teoksen ensimmäisen osan tuloksia olisikin vahvistanut huomattavasti, jos Metsää tai Luontoa olisi tarkasteltu kokonaisuuden sijaan paikantuvina luontoina tai metsinä.

Teoksen toisessa pääluvussa ”Paikat, maisemat ja ympäristöt” tarkastellaan luontoa ja erityisesti metsää virkistyskäytön ja matkailun toimintaympäristönä. Tämän osion artikkeleissa Metsä tai Luonto paikantuu selvemmin erilaisiksi ympäristöiksi. Tarkastelun kohteena ovat kaupunki- ja maaseutuluonto, matkailukeskukset virkistystoiminnan paikkoina sekä kulttuurisen luontosuhteen merkitys luontomatkailemisella. Tämä osuus on sivumääräisesti teoksen ohuin, vaikka sisällöllisesti keskeisin, sillä siinä avataan merkittävällä tavalla luonnon ja metsien virkistyskäytön kulttuurista ja paikkaspesifiä perustaa. Artikkeleissa kiinnitetään virkistyskäytön muodot ja sisällöt paikkoihin ja pohditaan, miten paikkojen aineellinen, elävä luonto on osana matkailua ja sen saamia muotoja. Ihmettelen kuitenkin, miksi luonnon aineellisuutta ja myös virkistyskäytön ruumiillista aistimellisuutta ei käsitelty teoksessa tätä enempiä, olisihan kirjoittajakunnasta löytynyt tähän asiantuntemusta.

Teoksen kolmas osa keskittyy luontomatkailemiseen ja virkistyskäytön talouteen. Artikkeleissa esitellään luontomatkailemisen yritystoimintaa, matkailutyötä, aluetaloudellisia merkityksiä sekä virkistyspalvelujen ja maisemien taloudellista arvottamista. Tässä pääluvussa todetaan, että luontomatkailemisen ja virkistystoiminnan taloudellinen tarkastelu on vaikeaa ensinnäkin, koska luontomatkailemisen käsitteen alle mahtuu miltei mikä tahansa matkailutoiminta, ja toisaalta koska virkistyskäytölle on sen aineettomuuden vuoksi vaikea laskea hintaa. En tiedä, mutta jotenkin tuntuu, että tämän kaltainen matkailun tai virkistyskäytön arvon laskennallistaminen lähtee väärästä suunnasta. Matkailemisen ja virkistyskäytön arvon mittaaminen voisi tapahtua arvopäämäärien analyysillä: Tarkastellaanko luonnon merkitystä ekologien, kulttuuristen ja sosiaalisten arvopäämäärien toteutumisen kannalta? Onko suojeluarvo tärkeää? Halutaanko matkailun ja virkistyskäytön kulttuuria ylläpitää? Millainen sosiaalinen merkitys sillä on, että meillä on luontoa missä virkistäytyä?

Itse asiassa teoksen viimeinen osa on luontomatkailemisen ja virkistyskäytön arvon ymmärtämisen kannalta tärkein. Siinä nostetaan kissa pöydälle ja kysytään, kenen hyvinvointia luonnon on tarkoitus tuottaa ja miten se tehdään. Luonnonvarapolitiikka ei ole irrallinen saareke yhteiskunnassa, vaan sen keskeinen kysymys on, kuinka tahdomme elää. Myöskään luonto tai metsä ei ole pelkkä talouden resurssi vaan toimija, joka ylläpitää yhteiskunnan kannalta keskeisiä ekosysteemipalveluita, puhdasta ilmaa, vettä, maata, maisemaa. Etenkin kirjan viimeistä osaa lukiessa ei voi välttyä ajatukselta, että nyt kun eletään luonnonvarapolitiikan uutta nousukautta, olisi enemmän kuin suotavaa huomioida, etteivät kapeat teollistaloudelliset arvot riitä nykyajan luontopolitiikan arvopäämääriksi. Tarvitaan monipuolisempi näkemys luonnon merkityksestä hyvinvoinnille, taloudelle ja toimeentulolle.

Kaiken kaikkiaan *Hyvinvointia metsästä* on todella kattava ja kiinnostava tietopaketti luonnon matkailullisista ja virkistyskäytöllisistä merkityksistä. Kirja on virkistävää

luettavaa; se tarjoaa rutkasti uutta tietoa ja näkökulmia, joiden perustalle voisi uutta luonnonvarapolitiikkaa rakentaa. Suosittelen teosta lämpimästi kaikille metsästä, luonnosta ja luonnonvaroista kiinnostuneille, luonnossa liikkuville ja luonnonvarapolitiikasta päättävälle.